

Павлик Н. В.

Бердянський державний педагогічний університет

НАУКОВО-ЕПІСТОЛЯРНИЙ ТЕКСТ В АСПЕКТІ КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНОГО АНАЛІЗУ ДИСКУРСУ

Стаття присвячена дослідженню маловивченого у сучасному мовознавстві різновиду епістолярної комунікації – науково-епістолярного дискурсу. У роботі здійснена спроба опису загальних тенденцій текстотворення наукового епістолярію у контексті комунікативно-прагматичного та функційно-стильового аналізу дискурсу, встановлення закономірностей структурування наукового листа та визначення дискурсивних одиниць, що його наповнюють, з'ясування специфіки в національній дискурсивній традиції. Дослідницею підкреслюється, що розв'язання цього конкретного завдання уможливило вияв взаємозв'язку семантичної та структурної організації тексту з його стильовою маркованістю, а також зі ступенем функційної якості мовлення на рівні тексту, завдяки чому будь-яка мовна одиниця набуває комунікативно-прагматичного потенціалу і стає дискурсивною.

Науковий лист розглядається авторкою як епістолярний текст, основну частину якого становлять наукові міркування і який здійснює комунікативну функцію між високоосвіченими представниками певного соціального прошарку; основна функція цього типу листування – інтелектуально-комунікативна. Науково-епістолярний дискурс репрезентує професійну науково-пізнавальну діяльність письменників, мовознавців, критиків, громадських діячів та інших, листування яких стало об'єктом вивчення у пропонованому дослідженні.

Предметом комунікативно-прагматичного аналізу наукового епістолярного дискурсу визначено такі параметри: іллокутивні наміри, комунікативна ситуація, прагматична настанова, фактор адресанта й адресата, типи мовленнєвої поведінки, мовна компетенція комунікантів, вибір мовних засобів для впливу на співрозмовника тощо. У роботі доведено, що на комунікативно-прагматичну та функційно-стильову структуру обстежених епістолярних текстів має вплив соціальний статус автора, ступінь знайомства з співрозмовником та комунікативна компетенція, що складається з лінгвістичного, соціолінгвального та дискурсивно-стратегічного напрямів.

Ключові слова: науково-епістолярний дискурс, епістолярний текст, науковий лист, комунікативно-прагматичний аспект, комунікативний процес.

Постановка проблеми. Наукове дослідження присвячене важливій проблемі сучасної лінгвістики – дискурсології. Необхідність вироблення категорійно-поняттєвого апарату для здійснення дискурсивного аналізу є одним із основних завдань наукової парадигми. Розробці порушених проблем сприятиме встановлення загальних тенденцій текстотворення наукового епістолярію та виявлення дискурсивних одиниць, що його наповнюють. Розв'язання цього конкретного завдання в аспекті аналізу дискурсу дозволяє простежити взаємозв'язок семантичної та структурної організації тексту з його стильовою маркованістю, а також зі ступенем функційної якості мовлення на рівні тексту, завдяки чому будь-яка мовна одиниця набуває комунікативно-прагматичного потенціалу і стає дискурсивною. З огляду на це важливим є формування системи лінгвостилістичних операцій для встановлення закономірностей побудови науково-

епістолярного тексту та вивчення його функціонування в часопросторі національного дискурсу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти функціонування наукового дискурсу висвітлено в наукових студіях Н. Ботвиної [1], Л. Вашків [2], Н. Зелінської [7], А. Коваль [8], Т. Матвеевої [12], Г. Онуфрієнко [13], П. Селігея [17] та інших. Вагомим внеском у вивчення означеного стилю стала колективна монографія «Лексичні та синтаксичні особливості наукового стилю української мови» [10].

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у виявленні основних принципів текстотворення наукового епістолярію у контексті комунікативно-прагматичного та функційно-стильового аналізу дискурсу, встановленні закономірностей структурування наукового листа, вивченні специфіки його функціонування в національній дискурсивній традиції.

Аналіз науково-епістолярного дискурсу здійснювався за допомогою лінгвістичного опису мовних фактів, зокрема, прийомів спостереження, узагальнення і класифікації, використаних для комплексного дослідження листів, методів стилістики мови, застосованих для встановлення жанрології епістолярних текстів, методу дискурс-аналізу – для вивчення комунікативного, лінгвосоціокультурного, прагматичного тощо компонентів наукової комунікації як специфічного дискурсу, контекстуально-інтерпретаційного методу, що сприяв виявленню особливостей письменницького листування.

Виклад основного матеріалу. Передусім окреслимо термінологічний апарат дослідження. Так, *дискурс* потрактуємо як багатопараметризовану структуру, що характеризується певними ознаками, а саме: виконанням комунікативної функції; прагматичною реалізацією; наявністю соціального контексту, який дає уявлення про учасників комунікації; часовим чинником; оформленням переважно у вигляді зв'язного тексту; можливістю факультативних паралінгвістичних елементів тощо. *Дискурсивна одиниця* у дослідженні розглядається як будь-яка мовна / текстова одиниця, що набуває комунікативно-прагматичного значення у соціально параметризованій ситуації спілкування [14, с. 45].

Під час вивчення дискурсивних одиниць доцільно враховувати кілька аспектів, а саме: лінгвістичний, прагматичний, соціолінгвістичний, психологічний тощо. Тому в пропонованому дослідженні предметом комунікативно-прагматичного аналізу наукового дискурсу виступають такі параметри: іллокутивні наміри, комунікативна ситуація, прагматична настанова, фактор адресанта й адресата, типи мовленнєвої поведінки, мовна компетенція комунікантів, вибір мовних засобів для впливу на співрозмовника тощо.

Науковий лист уявляється нами як епістолярний текст, основну частину якого становлять наукові міркування і який здійснює комунікативну функцію між високоосвіченими представниками певного соціального прошарку. Основна функція цього типу листування – інтелектуально-комунікативна, орієнтована не лише на спілкування, а передусім на доведення, роз'яснення, повідомлення про наукове пізнання тощо. Науково-епістолярний дискурс репрезентує професійну науково-пізнавальну діяльність письменників, мовознавців, критиків, громадських діячів та інших, листування яких стало об'єктом вивчення. Основною частиною таких епістолярних текстів є висловлення,

що містять критичну оцінку літературних творів, наукові відомості з питань українознавства, мовознавства, літературознавства, націєтворення, історії тощо. Зокрема, у пропонованому дослідженні проаналізовано наукові листи Максима Рильського до Леоніда Булаховського, Анатолія Свідзинського до Івана Дзюби, Бориса Антоненка-Давидовича до Володимира Брюггена, Павла Грабовського до Івана Франка та Бориса Грінченка, Лесі Українки до Осипа Маковця та Філарета Колесси, Миколи Хвильового до Миколи Зерова, Олекси Горбача та Юрія Шевельова, Івана Липи до Сергія Єфремова, Володимира Винниченка до Олександра Олеса, Євгена Чикаленка та Андрія Ніковського тощо.

Науковий епістолярій є міжособистісною мовленнєвою діяльністю двох (як правило) партнерів, зумовленою кількома факторами – соціальними, психологічними, лінгвістичними тощо. Сукупність цих компонентів визначає мовленнєву поведінку дописувачів у різних ситуаціях спілкування. Зокрема, на успішне формування наукового листування має вплив рівень знайомства між мовцями, дистантний характер спілкування, індивідуальний стиль автора, знання всього спектру моральних, правових, естетичних, етичних норм суспільства на певному етапі розвитку.

Науковий лист комунікативно спрямований, оскільки є результатом мовленнєвої взаємодії представників певного соціального прошарку. З огляду на це фактор адресанта та адресата в обстеженому науковому епістолярії має важливе значення, адже його авторами, як і реципієнтами, виступають високоосвічені особи, що беруть активну участь у суспільному та науковому житті своєї країни. Аналізуючи фактор адресанта, необхідно врахувати його соціальний статус, комунікативну компетенцію та ступінь знайомства з епістолярним співрозмовником. Виявлено такі напрями знань і вмій, що формують комунікативну компетенцію автора: «1) *лінгвістична компетенція*, що включає в себе всі рівні оволодіння мовою; 2) *соціолінгвістична компетенція*, тобто знання мовленнєвих актів та вміння застосовувати їх у певній соціальній ситуації; 3) *дискурсивно-стратегічна компетенція*, тобто вміння використовувати комунікативні стратегії в різних жанрах різних комунікативних стилів та оперувати цими стратегіями в певному комунікативному акті» [4, с. 8]. Саме перераховані чинники впливають на комунікативно-прагматичне наповнення наукових епістолярних текстів. Водночас слушною є думка З. Висоцької, котра позиціонує адресата

наукового тексту не лише як читача і спостерігача, а як партнера і співмислителя, оскільки для наукового спілкування потрібне взаєморозуміння, адже науковий текст – це комунікативно спрямований діалог науковців на пошук та опис невідомих знань [3, с. 47].

Доцільно наголосити, що визначальною компонентою наукового листа є міркування, що традиційно мають таку структуру мовленнєвого акту: теза – аргументи або міркування – висновок. Прикладом слугує послання Бориса Антоненка-Давидовича до критика Володимира Брюггена, у якому письменник аналізує літературознавчі погляди свого опонента та відстоює власні творчі принципи [18, с. 37]. Однак, як показує практика, така структура епістолярних текстів часто представлена скорочено, тобто є відсутнім той чи інший структурний елемент, наприклад, лист Володимира Винниченка до Олександра Олеся, основу якого становлять критичні зауваги щодо творів поета [21, с. 29].

Щодо мовної компетенції учасників наукового листування, то варто відзначити їхню високу культуру мовлення, вміння чітко й точно формулювати думку залежно від умов і завдань спілкування, привертати увагу до проблеми; вибудовувати успішну комунікацію за допомогою ефективного відбору мовних засобів; встановлювати контакт з партнером. Наприклад: *«Цим листом я зраджую свою давню звичку – не писати листів критикам, що виступили в тому чи тому аспекті з приводу якогось мого твору. Зраджую не тому, що дуже захопився або, навпаки, обурився з Вашої статті “Рух образу і рух сюжету”, надрукованої у №99 “Літературної України”, а тільки тому, що вважаю і вважаю Вас за одного з найсерйозніших і тямущих критиків української літератури, а тому, природна річ, мені хотілось би, щоб і Ви, мій критик, так само заглиблювались в психіку..., як і я сам, длубаючись у міру сил своїх у психіці своїх персонажів. А цього, на жаль, чомусь не сталося у Вашій останній статті. Не подумайте тільки, будь ласка, що я образився на Вас за критику фіналу моєї повісті “Завищені оцінки”. Навпаки, я вдячний Вам за те, що Ви взялися проаналізувати мій останній твір, бо Вам відомо, що наша критика не дуже пестить мене своєю увагою»* [19, с. 38]. Уривок з листа Бориса Антоненка-Давидовича засвідчує вдаль використання мовних засобів, зокрема компліментів на адресу співрозмовника, які містять високу оцінку його професійних здібностей, та етикетних висловів, котрі допомагають встановити безпосередній кон-

такт з адресатом і регулюють стосунки між респондентами, створюють атмосферу коректності, пом'якшують тон висловлення тощо. Погоджуємося з думкою П. Селігея, що досконалий науковий текст має підтримувати увагу реципієнта, впливати інтелектуально, переконувати в слушності авторських міркувань [17, с. 13].

Прикладом наукового епістолярію є листування між відомими лінгвістами, представниками діаспорної мовознавчої україністики Олексієм Горбачем та Юрієм Шевельовим. Ця кореспонденція, як зазначає Анна-Галія Горбач, «унаочнює невтоємним процесом наукової праці української еміграції після Другої світової війни – силу організаційних труднощів при здобутті матеріалу, великий обсяг роботи, пошуків малої жменьки науковців, а також жертвовність еміграційної громади, яка фінансово уможливила реалізацію цілої низки гідних подиву проєктів» [6, с. 4]. З огляду на це образ адресанта (як і адресата) у досліджуваному епістолярії відіграє неабияку роль, адже комунікативними партнерами виступають високоосвічені особи, які є не лише визначними науковцями, а й громадськими діячами, небайдужими до суспільно-політичного життя української діаспори. Про переваги української еміграції щодо свободи вислову, яка мала змогу широко й розкуто оприлюднювати власні уподобання, переконання, свою неповторно-індивідуальну причетність до України та світу, наголошувала Г. Мазоха. Завдяки цьому можемо твердити, що українська діаспора істотно збагатила національну духовність у галузі листування [11]. Епістолярію двох науковців властива шаноблива тональність, це листування спрямоване на підтримку і збереження постійного контакту. Наприклад: *«Дорогий Пане Професоре! Вибачте (вже в котрий раз!) мою нечемність, що досі ні не писав, ні не подякував Вам за прислану історичну фонологію українщини. Її постараюся тут зрецензувати хоча б до “Вельт дер Слявен”»* [6, с. 331]; *«Дорогий Пане Докторе! Щиро дякую за листа й за Ваші спогади. Вони читаються, як пригодницький роман, так що годі відірватися, дарма що відбитка не найкраща, а я тепер маю труднощі з очима. Дивуюся також Вашій пам'яті: скільки подробиць і імен Ви запам'ятали»* [6, с. 467].

Тематична палітра досліджуваних листів присвячена відображенню переважно соціально-історичних процесів, літературного життя, питань мовознавства, державотворення та історії, фольклористики тощо. Більшість кореспонденції містить критичну оцінку художніх творів інших

письменників або автокритику. Так, у листуванні з Юрієм Шевельовим Олекса Горбач (лист від 24 квітня 1993 р.) висловлює свої погляди щодо дискусійних правописних питань у сучасній українській мові [6, с. 843–846]; у листі до Євгена Чикаленка Андрій Ніковський (лист від 2 вересня 1912 р.) обговорює основні закони фонетики української мови, зокрема торкається проблеми фонетичного і морфологічного засвоєння чужоземних слів [26, с. 162–163]; у листі до Олекси Горбача Юрій Шевельовий розмірковує про хибність гіпотези щодо проникнення полонізмів на Центрально-Східну Україну через Білорусь [6, с. 33]. Отже, соціокультурний контекст розглянутого наукового епістолярію передбачає широке відтворення чи обговорення наукових проблем взагалі і літературно-культурних та мовознавчих процесів зокрема.

Досліджуваний тип епістолярної комунікації позначений специфічними умовами мовленнєвої ситуації, а саме: 1) тон спілкування – офіційний, напівофіційний; 2) ранговий дистантний характер стосунків; урахування вікових, соціальних, професійних рис партнера; 3) жорстка детермінованість поведінки комунікантів; 4) серйозність загального фону листування.

Ступінь знайомства і характер відносин зумовлюють тональність текстів. Якщо співрозмовників пов'язують дружні, неформальні стосунки, то листи містять розповіді про побутові справи, стан здоров'я, опис подій, враження від повідомлюваного, оповіді про знайомих, критичні зауваги щодо діяльності відомих літературознавців, мовознавців та інші, емоційні вкраплення, запитання, запрошення тощо, наприклад: *«З глибоким болем перечитав звістку про смерть Омеляна Огоновського; небагацько у нас сил і так, а тут ще ненажерлива могила відбирає нам то сього, то іншого; радикали не дуже шанували небіжчика, я, проте, завжди гарно дивився на його, наскільки знав з тих уривкових писань, що доходили до мене; мені, правда, не сподобалась метода його писання (котру я б назвав формально-літературною супроти історично-філософичної)...; крім того, він був гарячим патріотом-українолюбцем...»* [5, с. 207–208]. І навпаки, офіційні стосунки виключають подібні компоненти з композиції листа, наприклад, в обстеженому епістолярії це кореспонденції Б. Антоненка-Давидовича до В. Брюггена [18; 19], А. Свідзинського до І. Дзюби [20], М. Рильського до Л. Булаховського [16, с. 108–109], В. Винниченка до О. Олеся [21], Лесі Українки до Ф. Колесси [24, с. 383–387]

та інші. Варто зауважити, що «інтенсивність врахування адресата проявляє себе не стільки в засобах вираження, скільки у формуванні чітких комунікативних стратегій, контрольованості дій» [15, с. 134].

Як уже наголошувалося, основну частину досліджених епістолярних текстів становлять наукові міркування. Проте в їхній композиційній структурі наявні типові для інших видів листування компоненти – дискурсивні одиниці (хоча представлені вони в текстах по-різному). По-перше, це нарративні форми. У лінгвістиці нарративними текстами вважаються твори, що містять історію, в яких змальовується подія [27, с. 13]. Тому текст уявляється як послідовне розгортання подій, відображених в індивідуальній свідомості автора і відтворених у проекції авторської інтерпретації [9, с. 24]. У «Наратологічному словнику» (укл. О. Ткачук) наратив позначається як «розповідання (як продукт і як процес, об'єкт і акт, структура і структуралізація) однієї чи більше дійсних або фіктивних подій, які повідомляються одним, двома чи кількома (більш чи менш явними) нараторами одному, двом або кільком нарахованим» [23, с. 73]. Умовами, за яких досягається повноцінна подійність у наративному тексті, виступають фактичність, або реальність описаних подій, та їхня результативність.

Наративні стратегії в епістолярному дискурсі втілюються передусім в оповідях. Тематичний стержень, основа повідомлення об'єднує додаткову інформацію та зумовлює вербальні засоби вираження. Необхідно відзначити, що суть розповіді в епістолярному тексті полягає у відтворенні реальної дійсності, тому в ній простежується тісний зв'язок з простором і часом. У досліджуваних листах зображення самої події передається безпосередньо за допомогою називання місця дії, часу, коли дія відбувається тощо. У процесі аналізу письменницького епістолярію зафіксовано наративи, у яких міститься короткий переказ основних подій або ситуацій, що трапилися з дописувачем. Сконденсованість оповіді спричинена структурно-композиційною специфікою листа і покликана задовольнити зацікавлення реципієнта. В обстеженому науковому епістолярії наративи невеликі за обсягом і містять здебільшого розповіді про себе, наприклад: *“Б[уря]чок у Софії 1963 р. тікав від мене “поза десяту межу” (як прозрадив Дзендз[елівськ]ий, Білодід їм усім заборонив був зі мною й Галею зустрічатися!), але і 25 рр. згодом, 1988 р., у Софії ж відважився ж до мене заговорити лиш у пісуарі, де нікого не*

було, але при свідках подібно ж тікав; по-своєму, він, як холмщак, у Києві без клянових підтримок, і його “всемогучі” з ІМ висуваються як ніби ще найсприємливішого поза ІМ, і він таку роль грає: та ж “академіком став!» [6, с. 843–844].

По-друге, директивність наукового епістолярію. Як наголошувалось, дискурс повинен бути прагматично зумовленим, тобто містити мету висловлення (іллокутивні настанови: інформація, вплив, наказ, прохання, порада, обіцянка, питання тощо). Ціллю будь-якого комунікативного акту є досягнення певної мети шляхом вибору відповідної мовленнєвої структури з низки можливих у межах мовної системи. На відміну від звичайної констатації довершеного факту, директиви є волевиявленням мовця і містять спонукальний дискурс. Директивний характер епістолярних текстів полягає у спонуванні до певної дії чи поведінки і виражається конструкціями з дієсловами наказового способу. За комунікативною спрямованістю директиви передбачають наявність конкретного адресата, від якого вимагають певної діяльності у відповідь. Імперативне значення проявляється у двох планах – модальному (містить волевиявлення адресанта) та змістовому (вказує на конкретну дію) і морфологічно виражається структурами прямого спонування, де в ролі предикативного члена виступає наказова форма дієслова; трапляються також форми умовного способу, що виражають імперативне значення у більш ввічливій тональності.

У проаналізованому текстовому матеріалі нами виявлено такі функції директивних висловів, що містять спонукальний дискурс:

– прохання, наприклад: «*При цій нагоді до вас прохання. Таки хочу дати 2–3 рядки про Грешеля, особливо беручи до уваги нехить німецьких славістів до українських тем. Здається мені, десть я бачив, що він працює в Гісені. Чи могли б довідатися, чи це так, який у нього ранг і чи є в Гісені тепер університет?»* [6, с. 543];

– рекомендація, наприклад: «*Вашу допомогу уявляв би я собі так, що: 1) найперше подасьте (за джерелом – Н. П.) місцевість (чи місцевості, яких стосуються Ваші заподання); 2) подасьте приблизно, скільки там було “хахлів” (українців, у мові яких такі казахізм вживалися)...; 3) проїдете з олівцем оті всі листки й чи то: а) підкреслите слово, знане Вам з мови даних українців (якщо воно мало в їх устах іншу форму, то позначить номер даного слова на окремому листку й напишіть таку форму його, яка Вам знана), б) підкреслите таке значення дотичного*

слова, як воно Вам знане було; якщо значення було інакше, то, подібно як під а), подайте «Ваше значення дотичного слова, називаючи його номер» [6, с. 387];

– настанова, наприклад: «*Статтю про мову таки напишіть; я сказав Вам вислати брошуру М. Левіцького, як вона вийде; пошлю ще матеріал, який набіжить, наприклад, статтю про Новицького в “Ю[жної] Зарі”, а Ви зробіть наче огляд всього матеріалу і свої висновки»* [26, с. 191];

– порада, наприклад: «*Спробуйте подумати над цим. Коли у мене вийде справа, я Вас сповіщу, й, може, Ви напишете якийсь сценарій»* [21, с. 29]. Вибір імперативних форм та зміст директивних висловлень визначається передусім характером взаємин між дописувачами і є результатом їхнього мовного й соціокомунікативного досвіду.

У листах майже завжди присутня імітація діалогу з уявним співрозмовником, не є винятком і науково-епістолярна практика. Так, завдяки цитуванню чи згадуванню в тексті висловлень реципієнта або застосуванню прямого спонування до продовження розмови створюється певне комунікативне уявлення про адресата. Така особливість внутрішньої структури листів називається діалогічністю. Ознаками діалогічності вважається: 1) вживання особових і присвійних займенників 2-ої особи однини і множини з так званими дієсловами говоріння і писання: *Ви (ти) пишете, запитуєте, згадуєте; У твоєму листі йдеться;* 2) наявність директивних висловлювань та форм дієслів, що містять посилання на попередні тексти: *напишіть; розкажіть; якби Ви мені написали;* 3) питання до адресата, які вимагають відповіді, спонукають до продовження діалогу. Наприклад: «*Відповідати на них (і на мій погляд) треба і саме з Ваших міркувань: для нашого малограмотного читача вони і справді будуть переконуючими. Цілком погоджуюсь з Вами, що брошура Савченка ґрунтовніша, коли можна так висловитись»* [25, с. 879]; «*Ви колись писали, що М. В. Рклицький живе в Чернігові; чи не пробували Ви притягти його до української праці літературної? Він має кебету до писання і вміє писати з українським гумором...*» [5, с. 299–300]; «*Так, Ви переказуєте зміст твору, як того Вам бажается, вириваєте частки з поезій, які хочете, які Вам потрібні, щоб поглузувати або підкріпити свою мертву точку... Слухайте, Сергію Олександровичу, Ви ж пишете не для дурнів і Ви ж чесна людина»* [22, с. 64]. Крім того, спрямованість на адресата досягається за допомогою

повторення в листі звертання до співрозмовника, використання вставних конструкцій, а також постійним впливом на думки, почуття адресата.

На противагу діалогічним, у монологічних епістолярних текстах адресат постає як мовчазний сприймач повідомлюваного, текст не містить запитань, що передбачають відповідь, не цитується його висловлення.

Вибір певної мовностилістичної моделі комунікації, як правило, дещо передбачуваний, оскільки базується на мовленнєвому досвіді і співвідноситься з тією чи іншою ситуацією. Життєва практика комунікантів допомагає дібрати такий тип тексту, який задовольнив би умови спілкування. Своєю чергою кожному класу текстів властивий специфічний набір мовних та мовленнєвих засобів і форм, що виражає причиново-наслідкову залежність між комунікативною ситуацією й породженим нею мовленнєвим актом. Вважається, що мовленнєва комунікація завжди особистісно зорієнтована, адже її інтерпретація неможлива без урахування сукупності соціокультурних явищ,

що супроводжують комунікативний процес. Саме людина, її потреби, мотиви, комунікативні наміри і дії, ситуації спілкування, учасником яких вона є, впливають на побудову наукового епістолярного дискурсу.

Висновки і пропозиції. Отже, під науковим листом у пропонованому дослідженні розуміється епістолярний текст, основну частину якого становлять наукові міркування і який здійснює комунікативну функцію між високоосвіченими представниками певного соціального прошарку. На комунікативно-прагматичну та функційно-стильову структуру обстежених епістолярних текстів має вплив соціальний статус, ступінь знайомства з співрозмовником та комунікативна компетенція, що складається з лінгвістичного, соціолінгвістичного та дискурсивно-стратегічного напрямів.

Дослідження проблем породження та функціонування різних типів дискурсу є перспективним та має практичне спрямування, що уможливило встановлення глибинних процесів комунікації, зокрема науково-епістолярної.

Список літератури:

1. Ботвина Н. В. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови: навч. посіб. Київ : Артєк, 1998. 190 с.
2. Вашків Л. Епістолярна літературна критика: становище, функції в літературному процесі. Тернопіль : Поліграфіст, 1998. 134 с.
3. Висоцька З. Актуальні парадигми дослідження наукового тексту. *Лінгвостилістичні студії*. 2015. Вип. 3. С. 43–50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/l_s_2015_3_5 (дата звернення: 29.06.2021).
4. Галапчук О. М. Вікова диференціація стратегій і тактик дискурсу в сучасній англійській мові: автореф. дис. ... канд. філол. Наук : 10.02.04 / Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2000. 18 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe (дата звернення: 29.06.2021).
5. Грабовський П. А. Вибрані твори: в 2 т. Київ: Дніпро, 1985. Т. 2: Статті, нариси. Оповідання. Листи. 343 с.
6. Життя – не просто існування: Листування Олекси Горбача (1956-1996) / редкол. : А.-Г. Горбач, У. Єдлінська, М. Чікало. Львів, 2003. 940 с.
7. Зелінська Н.В. Поетика приголошеного слова (Українська наукова література XIX – XX ст.): монографія. Львів : Світ, 2003. 352 с.
8. Коваль А. П. Науковий стиль сучасної української мови: Структура наукового тексту. Київ : Вища шк., 1969. 307 с.
9. Корольова А. В. Типологія нарративних кодів інтимізації в художньому тексті : монографія. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2002. 267 с.
10. Лексичні та синтаксичні особливості наукового стилю української мови : колективна монографія / за заг. ред. С. М. Руденко. Харків : ХДУХТ, 2013. 192 с.
11. Мазоха Г. С. Жанрово-стильові модифікації українського письменницького епістолярію другої половини XX століття : автореф. дис. ... д-ра філол. наук: спец. 10.01.01 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2007. 38 с.
12. Матвеева Т. Е. Актуализация прагматического аспекта научного текста. Ростов-на-Дону : Изд-во Рост. ун-та, 1984. 132 с.
13. Онуфрієнко Г. С. Фахова термінологія як національна лінгвомодель системи фахових понять у науковому інформаційному просторі (на матеріалі джерел української правничої термінографії). *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 1999. № 2. С. 235–253.
14. Павлик Н. В. Типологія дискурсивних одиниць українського епістолярію. *Science and Education a New Dimension. Philology*, VI (44), Issue: 151. 2018. С. 45–49.
15. Радзівєвська Т. В. Текст як засіб комунікації. Київ : Вид-во НАН України, 1998. 194 с.

16. Рильський М. Т. Як парость виноградної лози. Київ : Наук. думка, 1973. 263 с.
17. Селігей П. О. Український науковий текст: проблеми комунікативної повноцінності та стильової досконалості: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.01 / Нац. акад. наук України, Ін-т укр. мови. Київ, 2016. 36 с.
18. Слово і час. 1990. № 10. С. 36–37 / Лист Б. Антоненка-Давидовича до В. Брюггена.
19. Слово і час. 1990. № 10. С. 38–39 / Лист Б. Антоненка-Давидовича до В. Брюггена.
20. Слово і час. 1990. № 10. С. 50–52 / Лист А. Свідзинського до І. Дзюби.
21. Слово і час. 1992. № 1. С. 29 / Лист В. Винниченка до О. Олеся.
22. Слово і час. 2003. № 9. С. 64–66 / Лист І. Липи до С. Єфремова.
23. Ткачук О. Наратологічний словник. Тернопіль: Астон, 2002. 173 с.
24. Українка Леся. Твори: в 4 т. Київ, Дніпро, 1982. Т. 4 : Оповідання; Статті; Листи. 438 с.
25. Хвильовий М. Г. Твори: у 2 т. Київ: Дніпро, 1990. Т 2 : Повість. Оповідання. Незакінчені твори. Нариси. Памфлети. Листи. 925 с.
26. Чикаленко Є., Ніковський А. Листування. 1908–1921. Київ : Темпора, 2010. 448 с.
27. Шмид В. Нарратология. Москва : Языки славянской культуры, 2003. 312 с.

Pavlyk N. V. SCIENTIFIC EPISTOLARY TEXT IN THE ASPECT OF COMMUNICATIVE-PRAGMATIC ANALYSIS OF DISCOURSE

The article investigates poorly understood in modern linguistics type epistolary communication – scientific epistolary discourse. The paper attempts to describe the general trends of scientific epistolary textualization in the context of communicative-pragmatic and functional-stylistic analysis of discourse, establishing patterns of structuring scientific writing and identifying discursive units that fill it, clarifying its specifics in the national discursive tradition. The researcher emphasizes that the solution of this specific problem makes it possible to identify the relationship between semantic and structural organization of the text with its stylistic labeling, as well as the degree of functional quality of speech at the text level, so any language unit acquires communicative and pragmatic potential and becomes discursive.

The scientific letter is considered by the author as an epistolary text, the main part of which is scientific considerations and which performs a communicative function between highly educated representatives of a certain social stratum; the main function of this type of correspondence is intellectual and communicative. Scientific epistolary discourse represents the professional scientific cognitive activity of writers, linguists, critics, public figures, etc., whose correspondence has become the object of study in the proposed research.

The subject of communicative-pragmatic analysis of scientific epistolary discourse defines the following parameters: illocutionary intentions, communicative situation, pragmatic instruction, sender and addressee factors, types of speech behavior, linguistic competence of communicators, choice of language means to influence the interlocutor, etc. The paper proves that the communicative-pragmatic and functional-stylistic structure of the examined epistolary texts is influenced by the social status of the author, the degree of acquaintance with the interlocutor and communicative competence consisting of linguistic, sociolinguistic and discursive-strategic directions.

Key words: *scientific epistolary discourse, epistolary text, scientific letter, communicative-pragmatic aspect, communicative process.*